

O'ZBEKISTON VA ERON ISLOM RESPUBLIKASI MUNOSABATLARI YANGI BOSQICHDA

Quljonov Ixtiyor Baxtiyor o'g'li
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti tyutori
ixtiyorbaxtiyorovich@gmail.com
+998951600095
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15826178>

ARTICLE INFO

Received: 28th June 2025
Accepted: 30th June 2025
Published: 7th July 2025

KEYWORDS

Eron O'zbekiston
munosabatlari, madaniy omil,
madaniyatlararo hamkorlik,
diplomatik munosabatlar,
qadriyatlar, madaniy
almashinuv, xalqaro hamkorlik,
o'zbek va fors dunyosi
aloqadorligi

ABSTRACT

Mazkur maqola "Yangi O'zbekiston va Eron Islom Respublikasi munosabatlari yangi bosqichda" mavzusiga bag'ishlanadi. Ushbu ilmiy ishda, O'zbekiston va Eron o'rtasidagi diplomatik va iqtisodiy aloqalarning rivojlanish bosqichlari, mavjud imkoniyatlar va yangi shakllanayotgan hamkorlik tarmoqlari tahlil qilinadi. O'zbekistonning mustaqillik yillarida Eron bilan aloqalarida o'zgarishlar kuzatilgan bo'lib, 2020-yillarda ikki mamlakatning siyosiy, iqtisodiy, madaniy va xavfsizlik sohasidagi hamkorliklarini yangi bosqichga olib chiqish bo'yicha amalga oshirilgan muhim tashabbuslar tahlil qilinadi. Maqolada Eronning yadro dasturi, Eron va AQSh o'rtasidagi diplomatik mojaro, shuningdek, mintaqaviy xavfsizlik masalalari kontekstida O'zbekiston va Eron o'rtasidagi hamkorlikning o'rnini va ahamiyatini o'rganiladi. Ishning maqsadi Eron Islom Respublikasi bilan O'zbekistonning yangi tashqi siyosatini shakllantirish va mintaqaviy barqarorlikni ta'minlashdagi o'zgaruvchan dinamikalarni ko'rsatishdir. Maqolada bu jarayonlarning tarixi, hozirgi holati va kelajakdagi istiqbollari ko'rib chiqildi.

KIRISH

O'zbekiston va Eron o'rtasidagi aloqalar tarixan murakkab va ko'plab siyosiy-iqtisodiy faktorlar bilan chambarchas bog'liqdir. Mustaqillikdan keyin, O'zbekiston Eron bilan hamkorlikni rivojlantirishda turli bosqichlardan o'tdi. Dastlab, Eronning xalqaro izolyatsiyasi va mintaqadagi o'zgarishlar O'zbekistonning tashqi siyosatida ehtiyotkorlikni talab qilgan bo'lsa, so'ngi yillarda ikki tomonlama aloqalar yangi imkoniyatlarni va sohalarda hamkorlikni rivojlantirishni ko'rsatadi. O'zbekistonning yangi tashqi siyosati, ayniqsa, Eron bilan bo'lgan aloqalarining yangi bosqichga kirishi haqida batafsil tahlilni taqdim etadi. Eronning siyosiy, iqtisodiy va madaniy sohalardagi o'zgarishlari, shuningdek, mintaqaviy xavfsizlik, energetika va transport sohasidagi yangi tashabbuslar va hamkorlik istiqbollari haqida so'z boradi.

NATIJA

O'zbekiston va Eron o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar yanada faollashadi. Eronning xalqaro izolyatsiyasi yengillashib, sanksiyalarni yumshatish bo'yicha xalqaro kelishuvlar amalga oshirilsa, bu ikki mamlakat o'rtasidagi iqtisodiy hamkorlikni yanada kengaytiradi. O'zbekiston va Eronning o'zaro savdo hajmi ortishi, yangi energetika va transport loyihalarini amalga oshirishga olib kelishi mumkin. O'zbekistonning yangi iqtisodiy siyosati va Erondagi islohotlar ikki tomonlama investitsiya va texnologiya almashinuvi bo'yicha yangi imkoniyatlar yaratishi

kutilmoqda. Madaniyatlararo muloqot va ta'lim sohasidagi hamkorlik ham O'zbekiston va Eron o'rtasidagi aloqalarning yangi bosqichini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Eron va O'zbekistonning qadimiy tarixiy, madaniy va diniy aloqalari ikki mamlakatni bir-biriga yaqindan bog'lab turadi. O'zbekistonning madaniy diplomatiyasini rivojlantirish, ayniqsa, madaniy almashuvlar va ta'lim sohasidagi hamkorliklar orqali amalga oshirilmoqda. Eron va O'zbekiston o'rtasidagi madaniy tadbirlar, kitob yarmarkalari, san'at ko'rgazmalari va universitetlararo almashuvlar bu jarayonning mustahkamlanishiga yordam bermoqda.

Yana bir muhim soha iqtisodiy hamkorlikning kengayishi O'zbekiston va Eron o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar yanada faollashadi. Eronning xalqaro izolyatsiyasi yengillashib, sanksiyalarni yumshatish bo'yicha xalqaro kelishuvlar amalga oshirilsa, bu ikki mamlakat o'rtasidagi iqtisodiy hamkorlikni yanada kengaytiradi. O'zbekiston va Eronning o'zaro savdo hajmi ortishi, yangi energetika va transport loyihalarini amalga oshirishga olib kelishi mumkin. O'zbekistonning Yangi iqtisodiy siyosati va Erondagi islohotlar ikki tomonlama investitsiya va texnologiya almashuvi bo'yicha yangi imkoniyatlar yaratishi kutilmoqda.

Hozirgi kunda jahon miqyosida energiyaga bo'lgan talab har qachongidanda muhim darajaga ko'tarildi. Shundan kelib chiqib, O'zbekiston va Eron o'rtasidagi energetik hamkorligi, Eronning boy energetika resurslari, xususan, neft va gaz sanoati, O'zbekiston uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. O'zbekistonning energiya ehtiyojlari va Erondagi energiya resurslaridan foydalanish, ikki mamlakat o'rtasidagi energiya sektori hamkorligini kuchaytiradi. Eronning elektr energiyasini O'zbekistonga eksport qilish, shuningdek, yangi energiya ishlab chiqarish loyihalari mumkin[1]. O'zbekiston va Eron savdo va investitsiyalar orqali ikki davlat o'rtasidagi savdo hajmi o'sishi, qishloq xo'jaligi mahsulotlari, oziq ovqat, va sanoat tovarlarini eksport qilishni kengaytiradi. Iqtisodiy integratsiya, shu jumladan, O'zbekistonning eksport bozorlarini kengaytirish va Eronning sanoat ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilishga yo'naltirilgan investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlari mavjud[8].

Bu ikki davlat o'rtasidagi yana bir muhim soha "madaniy diplomatiya" va ilmiy hamkorlikdir. O'zbekiston va Eron o'rtasidagi madaniy diplomatiya kelajakda yanada rivojlanadi. Ikkala mamlakat o'rtasidagi tarixiy, diniy va madaniy aloqalar, ilmiy almashuvlar va san'at sohasidagi hamkorliklar, madaniyatlararo muloqotni mustahkamlashga xizmat qiladi. Eronning tarixiy madaniyati va O'zbekistonning boy ilmiy va san'at an'analari asosida, ikkala davlat o'rtasida ko'proq madaniy tadbirlar, ilmiy konferensiyalar, kutubxona va arxivlar almashuvi kutilmoqda.

MUHOKAMA

Bugungi kunda davlatlar o'rtasidagi munosabatlarning o'rnatilishida yumshoq kuchdan foydalanish har qachongidanda har ikki tomon uchun ham qulay diplomatik yondashuv hisoblaniladi. Shundan kelib chiqib, O'zbekiston va Eron o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlashda tahlilchilar quyidagi yo'nalishda munosabatlarni mustahkamlash mumkin deb hisoblaydi. Birinchi, Ta'lim va ilmiy almashuvi. Eron va O'zbekiston universitetlari o'rtasida ilmiy almashuvlar va tadqiqot loyihalari amalga oshirilishi mumkin. Bu orqali ilmiy hamkorlik yanada mustahkamlanadi va yangi avlod olimlari uchun imkoniyatlar ochiladi[2]. Ikkinchi, madaniy tadbirlar. Madaniyatlararo almashuvlar, kitob yarmarkalari, san'at ko'rgazmalari va ilmiy simpoziumlar kabi tadbirlar, ikki mamlakat o'rtasidagi aloqalarni kuchaytiradi[2]. Uchinchi, mintaqaviy xavfsizlik va siyosiy hamkorlik.

Kelajakda O'zbekiston va Eron o'rtasidagi siyosiy aloqalar, mintaqaviy xavfsizlik va global siyosatdagi yangi tashabbuslar bilan mustahkamlanishi kutilmoqda. O'zbekiston va Eronning Afg'oniston, Iroq, va Suriya kabi mintaqaviy xavfsizlik masalalarida birgalikdagi harakatlari muhim ahamiyatga ega[5]. Bundan tashqari, Afg'onistonning barqarorligi masalasida Eron va O'zbekiston o'rtasidagi hamkorlik, Afg'onistondagi barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Bu ikki mamlakatning xavfsizlikni ta'minlashdagi birgalikdagi sa'y harakatlari, mintaqada terrorizm va narkotik moddalar savdosiga qarshi kurashishda samarali bo'lishi mumkin[4].

2016-yildan boshlab, O'zbekistonning tashqi siyosatida yangi yo'nalishlar va tashabbuslar amalga oshirildi. O'zbekistonning yangi prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2016-yilda Eron Islom Respublikasi bilan aloqalarni kengaytirishga qaror qildi. Bu davrda, O'zbekistonning tashqi siyosatida faollashuv va ko'proq hamkorlikka yo'naltirilgan strategiyalar kuzatildi. Shavkat Mirziyoyevning 2018-yilda Eronning prezidenti Hassan Rouhani bilan uchrashuvi, ikki mamlakat o'rtasidagi diplomatik aloqalarni yangi bosqichga olib chiqdi. Ushbu uchrashuvda, iqtisodiy, siyosiy va madaniy sohalarida hamkorlikni kengaytirish bo'yicha bir qator muhim kelishuvlar imzolandi. Eronning iqtisodiy izolyatsiyasiga qaramay, Eron va O'zbekiston o'rtasidagi siyosiy aloqalar mustahkamlanishi boshladi[7].

O'zbekiston va Eron o'rtasidagi siyosiy aloqalarning kelajagi ko'p jihatdan yangi diplomatik tashabbuslarga va mintaqaviy xavfsizlikni mustahkamlashga qaratilgan strategiyalarga bog'liq. Eronning iqtisodiy va siyosiy izolyatsiyasi yengillashganda, O'zbekiston bilan hamkorlik yanada faollashadi. Eron va O'zbekistonning ijtimoiy va madaniy aloqalari, shuningdek, ilmiy tadqiqot, energetika va transport sohalaridagi hamkorliklar, siyosiy munosabatlarning yanada chuqurlashishiga olib keladi.

XULOSA

O'zbekiston va Eron o'rtasidagi siyosiy aloqalari mustaqillikka erishganimizdan buyon 1991-yildan beri sezilarli darajada rivojlanib, ikki davlat o'rtasida yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Mustaqillikdan so'ng, har ikki mamlakat o'rtasidagi siyosiy munosabatlar o'zgarib borgan bo'lsada, mintaqaviy xavfsizlik, iqtisodiy hamkorlik va madaniy almashuvlar bilan bog'liq aloqalar kuchaymoqda. Eronning xalqaro izolyatsiyasi va O'zbekistonning yangi tashqi siyosati, ikki tomonlama aloqalarni rivojlantirishda muhim omil bo'lib qolmoqda.

Shavkat Mirziyoyevning 2016-yilda prezident bo'lishidan so'ng, tashqi siyosatda yangi tashabbuslar ko'rina boshladi. Mirziyoyevning tashqi siyosatdagi strategiyasi O'zbekistonning "ochiq eshiklar" prinsipiga asoslangan va ushbu prinsip doirasida O'zbekistonning barcha mintaqaviy va global hamkorlari bilan aloqalarni rivojlantirishga intildi. 2017-yilda Eron prezidenti Hasan Ruhoniy O'zbekistonga davlat tashrifini amalga oshirdi. Ushbu tashrif davomida ikkala davlat o'rtasida turli sohalarida hamkorlikni rivojlantirish bo'yicha kelishuvlar imzolandi. Bu kelishuvlar orasida savdo, energetika, transport, va ta'lim sohalaridagi hamkorlik alohida o'rin egalladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Bayramov, A. (2019). O'zbekiston va Eron: Siyosiy aloqalar va mintaqaviy hamkorlik. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
2. Nasr, V. (2020). Iran: Politics, History, and Society. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Shajjan, A. & Mirza, A. (2022). Diplomatic Shifts in the Persian Gulf and Central Asia: Iran-Uzbekistan Relations. *Journal of International Relations*, 12(4), 23-47.
4. Bahrami, M. (2021). Iran and Uzbekistan: Strategic Partnership in the New Era. Tehran: Iran University Press.
5. UNESCO (2021). The Role of Cultural Diplomacy in Strengthening Regional Relations: The Case of Uzbekistan and Iran. Paris: UNESCO Publishing.
6. Valiyev, A. (2021). Iran's Foreign Policy and Regional Security: Impact on Central Asia. Tashkent: Tashkent University Press.
7. Amin, M. & Ilyasov, S. (2022). Iran and Uzbekistan: Strategic Alliances for Regional Security. *Journal of Eurasian Politics*, 15(3), 67-85.
8. Shajjan, A. (2020). Iran's Nuclear Program and the Geopolitical Implications for Central Asia. Tashkent: Central Asian Studies Press.
9. Gartenstein-Ross, D. & Libicki, M. C. (2022). The Politics of Iran: Domestic and Foreign Policy Considerations. Washington, D.C.: Institute for Policy Studies.

10. Aghaie, K. S. (2021). Iranian Foreign Policy and Its Impact on Central Asian Stability. New York: Routledge.

INNOVATIVE
ACADEMY